

RIIGIKOHUS
TSIVIILKOLLEEGIUM
KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-2-1-106-10
Otsuse kuupäev	Tartu, 8. detsember 2010. a
Kohtukoosseis	Eesistuja Lea Laarmaa, liikmed Peeter Jerofejev ja Henn Jõks
Kohtuasi	Ott Kikkase ja OT Asset OÜ hagi AS Riverito (endine ärinimi aktsiaselts MERKO GRUPP) vastu juhatuse 18. veebruari 2008. a otsuse kehtetuks tunnistamiseks
Vaidlustatud kohtulahend	Tallinna Ringkonnakohtu 15. aprilli 2010. a otsus tsiviilasjas nr 2-08-11380
Kaebuse esitaja ja kaebuse liik	AS Riverito kassatsioonkaebus
Tsiviilasja hind Riigikohtus	270 000 krooni
Menetlusosalised ja nende esindajad Riigikohtus	Hageja Ott Kikkas (isikukood xxxxxxxxxxxx), esindaja vandeadvokaat Tarvo Lindma Hageja OT Asset OÜ (registrikood 11424826), esindaja vandeadvokaat Tarvo Lindma Kostja AS Riverito (endine ärinimi aktsiaselts MERKO GRUPP) (registrikood 10068039), esindaja vandeadvokaat Vesse Võhma Kolmas isik E.L.L. Kinnisvara AS (registrikood 10278893), esindaja vandeadvokaat Ermo Kosk
Asja läbivaatamise kuupäev	8. november 2010. a, kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

- 1. Tühistada Tallinna Ringkonnakohtu 15. aprilli 2010. a otsus tsiviilasjas nr 2-08-11380 ning jätta jõusse Harju Maakohtu 9. jaanuari 2009. a otsus samas tsiviilasjas, arvestades Riigikohtu otsuses toodud põhjendusi.**
- 2. Kassatsioonkaebus rahuldada.**
- 3. Jätta Ott Kikkase ja OT Asset OÜ apellatsioon- ja kassatsioonimenetluse kulud nende endi kanda. AS Riverito apellatsioon- ja kassatsioonimenetluse kulud jätta solidaarselt Ott Kikkase ja OT Asset OÜ kanda.**
- 4. Tagastada LAWIN Lepik & Luhaäär Advokaadibüroo AS-le 14. mail 2010. a AS Riverito kassatsioonkaebuselt tasutud kautsjon 2700 (kaks tuhat seitsesada) krooni.**

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Ott Kikkas (hageja I) ja OT Asset OÜ (hageja II) esitasid 27. märtsil 2008 Harju Maakohtule aktsiaseltsi MERKO GRUPP (praegune ärinimi AS Riverito) (kostja) vastu hagi, milles palusid tunnistada kehtetuks kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsuse, millega otsustati E.L.L. Kinnisvara AS (kolmas isik) aktsiakapitali suurendamine 100 000 000 krooni võrra. Hagid liideti ühte menetlusse. 12. novembri 2008. a avalduses sõnastasid hagejad nõude järgmiselt: tunnistada kehtetuks kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsus.

Hagejate väitel on hagejad kostja väikeaktsionärid. Hagejale I kuulub 6,8% ja hagejale II 0,3704% kostja aktsiatest. Kostja on kolmanda isiku ainuaktsionär. Kolmanda isiku aktsiakapital on 100 000 000 krooni. Kolmanda isiku 21. veebruari 2008. a aktsiate märkimise kutse kohaselt võttis

kostja kolmanda isiku ainuaktsionärina 18. veebruaril 2008 vastu otsuse suurendada kolmanda isiku aktsiakapitali 100 000 000 krooni võrra. Kuigi hagejad on kostja aktsionärid, ei teadnud nad nimetatud kostja otsusest kuni kutse saamiseni. Hiljem selgus, et selle otsuse oli vastu võtnud kostja juhatus. Enne emissiooni korraldamist muudeti kostja põhikirja selliselt, et kostja igapäevase majandustegevuse raamest väljuvate tehingute tegemiseks ei ole enam vaja nõukogu nõusolekut. Kostja tehtud muudatuse tõttu kaotas nõukogu oma põhilise funktsiooni: kooskõlastada eelnevalt äriühingu igapäevasest majandustegevusest väljuvaid tehinguid.

Vaidlustatud otsus on vastuolus tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) §-dega 32 ja 35 ja äriseadustiku (ÄS) § 306 lg-ga 2. Nimetatud õigusnormid kohustavad juhatuset tegutsema majanduslikult kõige otstarbekamal viisil ettevõtte huvides. Juhatus rikkus oma hoolsuskohustust. Oma otsuses ei lähtunud juhatus liikmed kostja kui kolmanda isiku ainuaktsionäri huvidest. Vaidlustatud otsus ei vasta hagejate kui kostja aktsionäride huvidele ja tekitab kostjale otsest kahju (kostja vara väärtuse vähenemine). Seda tõendab eksperdihinnangus märgitud kolmanda isiku varade väärtuse võrdlemine emissiooni tagajärjega. Väheneb ka hagejate aktsiate väärtus. Tegemist on kostjale kahjuliku otsusega. Kutse tingimused ei võimaldanud hagejal II emissioonist osa võtta. Temale suunatud aktsiate arv ümardati 0-ni. Sellest tulenevalt ei saanud ta ka kutset. See tähendab, et kostja suur- ja väikeaktsionäre koheldakse erinevalt. Selline kutse tingimus ei ole põhjendatud ja on vastuolus TsÜS § 38 lg-ga 1.

Vaidlustatud otsuse põhjendus ei vasta tegelikkusele (on otsitud). Tegelik põhjus seisneb kostja suuraktsionäri Toomas Annuse soovis omandada eeliseid võrreldes väikeaktsionäridega, seejuures suurendades oluliselt suuraktsionäri vara ja vähendades väikeaktsionäride vara.

2. Kostja vaidles hagile vastu. Kostja vastuväidete kohaselt ei ole kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsus vastuolus põhikirjaga ega TsÜS §-dega 32 ja 35 ning ÄS § 306 lg-ga 2 ning ei tekita kostjale ega hagejatele kahju. Kostja juhatus ei ole otsuse vastuvõtmisel hoolsuskohustust rikkunud. 2007 halvenes oluliselt kolmanda isiku majanduslik seisund ning alates 2007. a sügisest tekkis kinnisvarasektori madalseisu tõttu likviidsusprobleem, mistõttu oli vajalik saada vähemalt 350 000 000 krooni käibevahendeid. Kruntide refinantseerimist ei pidanud juhtkond otstarbekaks ning valmis objektide kiirmüük turu madalseisu tingimustes on väga pikaajaline protsess. Seetõttu pöördusid äriühingu juhtorganid likviidsusprobleemi lahendamiseks oma nõukogu poole abipalvega kaaluda võimalust viia läbi aktsiaemissioon lisaraha kaasamiseks. Kolmanda isiku ainuaktsionär võttis juba 18. detsembril 2007 vastu otsuse suurendada kolmanda isiku aktsiakapitali 50 000 000 krooni võrra, lastes välja 50 aktsiat, igaüks nimiväärtusega 1 000 000 krooni ning ülekursiga 6 000 000 krooni ühe aktsia kohta, kuid nimetatud hinnaga aktsiate märkimine ebaõnnestus. Riskide suurenemine kinnisvarasektoris ning ilmne lisaraha kaasamise vajadus nõudis kolmanda isiku ainuaktsionäri (kostja) otsust edasise tegevuse kohta. Kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsus vastas kostja kui kolmanda isiku ainuaktsionäri huvidele, kuna kolmanda isiku käibevahendite puudumine võib tekitada kostja kui kolmanda isiku ainuaktsionäri vara olulise vähenemise.

Kostja 18. veebruari 2008. a otsus ei saa olla aluseks kolmanda isiku aktsiate emiteerimisele. Aktsiate emiteerimise aluseks olevat kolmanda isiku ainuaktsionäri 19. veebruari 2008. a otsust ei ole vaidlustatud. Kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsuse alusel ei ole võimalik kolmanda isiku aktsiakapitali suurendada. ÄS § 298 lg 1 p 2 kohaselt saab aktsiakapitali suurendamist otsustada ainult kolmanda isiku aktsionäride üldkoosolek. Kostja 18. veebruari 2008. a otsus sisaldab kostja juhtorgani otsust suurendada tütaretttevõtte aktsiakapitali ning volitada T. Toomikut vastu võtma vastavasisulist ainuaktsionäri otsust. Hagejate väited kolmanda isiku varade väärtuse kohta on tõendamata ja oletuslikud. 21. augusti 2007. a hindamisakt ei tõenda kolmanda isiku varade turuväärtust 18. veebruaril 2008, mil kostja juhatus võttis vastu otsuse suurendada kolmanda isiku aktsiakapitali.

Vaidlustatud otsus ei riku hagejate huve. T. Annus hääletas 18. veebruari 2008. a koosolekul kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamise otsuse vastu. Kuna kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamise aluseks saab olla kolmanda isiku ainuaktsionäri otsus, mitte kostja juhatuse otsus, ei riku vaidlusalune otsus hagejate õigusi. Hagejate õigusi ei ole rikutud ka seetõttu, et kolmanda isiku 19. veebruari 2008. a ainuaktsionäri otsuse alusel korraldatud aktsiate märkimine ebaõnnestus. Hagejate 12. novembril 2008 esitatud nõuded on aegunud. TsÜS § 38 lg 5 kohaselt on juriidilise isiku organi otsuse kehtetuks tunnistamise nõude aegumistähtaeg kolm kuud alates otsuse vastuvõtmisest. Vaidlustatud otsuse võttis kostja juhatus vastu 18. veebruaril 2008. Hagejad esitasid 26. märtsil 2008 kohtule esialgse nõude ning täpsustasid oma nõuet pärast seda, kui olid 4. aprilli 2008. a istungil kostja ärakuulamisel saanud ärakirja kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a koosoleku protokollist. Protokollist nähtub, et päevakorrapunktis nr 1 võttis juhatus vastu 11 eraldi otsust. Kuni 9. aprillini 2008 vaidlustasid hagejad ainult esimese otsuse ja jätsid vaidlustamata ülejäänud kümme. Ülejäänud kümne otsuse kehtetuks tunnistamist taotlesid hagejad alles 12. novembril 2008, seega pärast aegumistähtaja möödumist. Kostja palus kohaldada aegumist hagejate 12. novembril 2008 esitatud nõudele tunnistada kehtetuks kostja juhatuse otsuse p-d 2-11.

3. Kolmas isik vaidles hagile vastu.

4. Harju Maakohus jättis 9. jaanuari 2009. a otsusega hagi rahuldamata, menetluskulud hagejate kanda ning tühistas hagi tagamise.

Maakohtu otsuse põhjenduste kohaselt on TsÜS § 38 lg 5 järgi juriidilise isiku organi otsuse kehtetuks tunnistamise nõude aegumistähtaeg kolm kuud alates otsuse vastuvõtmisest. Hagejad esitasid kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsuse p-de 2-11 kehtetuks tunnistamise nõude kohtule 12. novembril 2008. Hagejad said otsuste vastuvõtmisest teada kostja ärakuulamisel 4. aprillil 2008, mil kostja esitas vaidlustatud otsuse (koosoleku protokoll). Esialgses hagi vaidlustasid hagejad vaid otsuse punkti 1 - kolmanda isiku aktsiakapitali 100 000 000 krooni võrra suurendamise kohta tehtud otsuse. Seega vaidlustasid hagejad enne 12. novembrit 2008 vaid koosolekul vastuvõetud ühe otsuse (p 1) ja 12. novembril 2008 hagejate avalduses märgitud otsuste (p 2-11) kehtetuks tunnistamise nõue tuleb jätta rahuldamata aegumise tõttu.

Kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamine kuulub ÄS § 298 lg 1 p 2 järgi kolmanda isiku

üldkoosoleku pädevusse. Seda ei saanud otsustada kostja juhatus 18. veebruari 2008. a otsusega. Kostja juhatuse otsus on põhimõtteline otsus, mis protokollis kohaselt võeti vastu kolmanda isiku juhatuse esimehe palvel edasiseks tegevuseks. Kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamise aluseks on kolmanda isiku ainuaktsionäri 19. veebruari 2008. a otsus, mille § 1 p 1.1 kohaselt otsustas ainuaktsionär suurendada aktsiakapitali 100 000 000 krooni võrra, milleks emiteerida ja pakkuda nimeliselt kindlaksmääratud investoritele 100 kolmanda isiku nimelist aktsiat. Nimetatud otsus vastab ÄS § 305 lg-le 1. 19. veebruari 2008. a otsust ei ole vaidlustatud. Aktsiakapitali ei suurendatud, kuna ainuaktsionäri 19. veebruari 2008. a otsuse alusel korraldatud aktsiate märkimine ebaõnnestus. Kuna aktsiate märkimine ebaõnnestus, ei saa vaidlustatud otsus juba ainuüksi seetõttu hagejate õigusi rikkuda. Otsus ei riku hagejate õigusi ka seetõttu, et ei olnud aluseks kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamisele.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 3 lg 1 alusel menetleb kohus tsiviilasja, kui isik pöördub seaduses sätestatud korras kohtusse oma eeldatava ja seadusega kaitstud õiguse või huvi kaitseks. See tähendab, et hagi esitamise eelduseks on hageja õiguste rikkumine. Kuna vaidlustatud otsuse alusel ei saadud suurendada kolmanda isiku aktsiakapitali ja ainuaktsionäri otsuse alusel korraldatud aktsiate märkimine ebaõnnestus, ei ole hagejate õigusi rikutud ja hagi tuleb jätta rahuldamata.

5. Hagejad esitasid maakohu otsuse peale apellatsioonkaebuse, paludes maakohu otsuse tühistada ning teha uue otsuse, millega hagi rahuldada ning jätta hagejate menetluskulud kostja kanda.

6. Kostja vaidles apellatsioonkaebusele vastu ja palus jätta selle rahuldamata ning menetluskulud hagejate kanda.

7. Kolmas isik vaidles apellatsioonkaebusele vastu ja palus jätta selle rahuldamata ning menetluskulud hagejate kanda.

Ringkonnakohtu lahend ja põhjendused

8. Tallinna Ringkonnakohus tühistas 15. aprilli 2010. a otsusega maakohu otsuse ning tegi uue otsuse, millega rahaldas hagi ning tunnistas kostja 18. veebruari 2008. a juhatuse otsuse kehtetuks. Menetluskulud jättis ringkonnakohus kostja kanda.

Ringkonnakohtu otsuse põhjenduste kohaselt otsustati kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsusega suurendada kostja tütarettevõtte E.L.L. Kinnisvara AS aktsiakapitali 100 000 000 krooni võrra ja määrati aktsiakapitali suurendamise tingimused. Ringkonnakohus ei nõustunud maakohu seisukohaga, nagu oleks hagejad vaidlustanud esialgsetes hagiavaldustes üksnes otsuse p 1 ning esitanud hagi otsuse p-de 2-11 kehtetuks tunnistamiseks alles 12. novembril 2008, s.o pärast hagi aegumise tähtaja möödumist. Selline järeldus ei ole kooskõlas hagiavalduste tekstiga ja nõuete sõnastusega. Nimelt palusid hagejad algselt tunnistada kehtetuks kostja juhatuse otsuse kolmanda isiku aktsiate emissiooni korraldamise kohta. Järgmistes täpsustustes palusid hagejad tunnistada kehtetuks kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsuse, millega otsustati kolmanda isiku aktsiakapitali suurendada 100 000 000 krooni võrra. Viimases täpsustuses 12. novembril 2008 palusid hagejad tunnistada kehtetuks kostja 18. veebruari 2008. a otsuse. Ringkonnakohtu hinnangul ei ole hagiavalduste sisust ja sõnastatud nõuetest tuletatav, et hagejad esitasid nõude tunnistada otsuse p-

d 2-11 (aktsiakapitali suurendamise tingimused) kehtetuks esimest korda alles 12. novembril 2008. Vaidlustatud otsuses käsitletakse tervikuna aktsiakapitali suurendamist, sh nii väljalastavate aktsiate arvu, nende nimiväärtust, isikute ringi, kellele aktsiaemissioon suunatakse, tähtaegu jt tingimusi ja seda on hagejad ka tervikuna algusest peale vaidlustanud. Seega ei ole hagi otsuse p-de 2-11 kehtetuks tunnistamise osas TsÜS § 38 lg 5 järgi aegunud.

Ringkonnakohus ei nõustunud maakohtu järeldusega, et vaidlusalune otsus ei riku hagejate õigusi, sest see ei olnud kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamise aluseks. Iseenesest on õige maakohtu seisukoht, et aktsiakapitali suurendamine kuulub ÄS § 298 lg 1 p 2 järgi kolmanda isiku üldkoosoleku pädevusse või ÄS § 305 lg 1 järgi tema ainuaktsionäri pädevusse ning et kostja juhatus seda otsustada ei võinud. Samas jättis maakohus tähelepanuta, et hagejale I saadeti 21. veebruari 2008. a kutse aktsiate märkimiseks kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsuse, mitte kolmanda isiku ainuaktsionäri otsuse alusel. Kostja ei ole tõendanud, et aktsiakapitali suurendamisega seotud toiminguid oleks tehtud kolmanda isiku ainuaktsionäri 19. veebruari 2008. a otsuse alusel. Eeltoodust tulenevalt on põhjendatud hagejate kahtlustus, et kolmanda isiku ainuaktsionäri otsus võidi vormistada alles pärast seda, kui hagejad olid pöördunud oma õiguste kaitseks kohtusse. Kostja juhatuse otsusega määrati kindlaks kõik olulised aktsiakapitali suurendamise tingimused ja nende järgimine tehti kolmanda isiku jaoks kohustuslikuks. Seega ei ole õige maakohtu seisukoht, et tegemist oli üksnes põhimõttelise otsusega, mis võeti vastu kolmanda isiku juhatuse esimehe palvel edasise tegevuse korraldamiseks ja mis ei olnud kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamisel aluseks. Tegemist ei olnud nõuandva otsusega. Kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamise otsustamisega ja aktsiaemissiooni läbiviimiseks kolmandale isikule kohustuslike tingimuste määramisega ületas kostja juhatus ÄS §-s 306 sätestatud pädevuse piire. TsÜS § 38 lg 1 järgi võib huvitatud isik nõuda kohtus juriidilise isiku organi seaduse või põhikirjaga vastuolus oleva otsuse kehtetuks tunnistamist. Huvitatud isikuks on nimetatud sätte mõttes aktsiaseltsi puhul ka aktsionärid. Kuna kostja juhatusel ei olnud pädevust otsustada kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamise küsimust ega selle tingimusi, mis olid praegusel juhul aluseks aktsiaemissiooni korraldamisele, on vaidlusalune otsus seadusvastane ja tuleb TsÜS § 38 lg 1 alusel tunnistada kehtetuks.

Hagi rahuldamata jätmiseks ei anna alust asjaolu, et aktsiate märkimine ebaõnnestus ja hagejatele ei tekkinud sellest tulenevalt otsesest varalist kahju. Õigustatud huvi võib muu hulgas väljenduda hagejate põhjendatud soovis takistada kostjat edaspidi hagejate õigusi rikkumast või saada toimepandud rikkumiste kindlakstegemisega selgust võimalike kahju hüvitamise nõuete aluseks olevates asjaoludes. Kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsus puudutas hagejate õigusi ja kohustusi suhetes kostjaga ning hagejatel on jätkuvalt õigustatud huvi vaidlusaluse otsuse kehtetuks tunnistamise vastu, sest selle kehtivaks jäämise korral jääb kehtima võimalus kahju tekkimiseks. Maakohtu viide TsMS § 3 lg-le 1, mis reguleerib kohtusse pöördumise õigust, ei ole asjakohane, kuna kohus menetles tsiviilasja.

Ringkonnakohtu hinnangul pole vaja hinnata, kas kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamise soov oli majanduslikult põhjendatud ja kas vaidlusaluse otsusega rikuti lisaks hagejate õigustele ka kostja

huve ning põhjustati kostjale kahju.

MENETLUSOSALISTE PÕHJENDUSED

9. Kostja esitas ringkonnakohtu otsuse peale kassatsioonkaebuse, paludes ringkonnakohtu otsuse tühistada ning teha uus otsus, millega jätta hagi rahuldamata. Alternatiivselt palus kostja jätta jõusse maakohtu otsus või saata asi samale ringkonnakohtule uueks läbivaatamiseks. Menetluskulud palus kostja jätta hagejate kanda.

Kassatsioonkaebuse kohaselt tunnistas ringkonnakohus kostja juhatuse otsuse TsÜS § 38 lg 1 alusel kehtetuks põhjendusel, et kostja juhatusel ei olnud pädevust otsustada kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamist ega selle tingimusi, mis olid aluseks aktsiaemissiooni korraldamisele. Hagejad ei esitanud menetluses nõude alusena asjaolu, et kostja juhatusel puudus pädevus suurendada kolmanda isiku aktsiakapitali. Seega rajas ringkonnakohus otsuse asjaolule, mille kohta pooled arvamust ei avaldanud ja mida menetluses ei arutatud, rikkudes sellega TsMS § 436 lg-d 3 ja 4.

Ringkonnakohus jättis võtmata seisukoha hagejate põhilise väite - kostja juhatus rikkus hoolsuskohustust - kohta. Kostja vaidles sellele väitele vastu ja esitas ka tõendid selle kohta, et juhatus ei rikkunud hoolsuskohustust, kuid kohus jättis oma seisukoha esitamata, rikkudes sellega TsMS § 654 lg-t 5.

Hagejad esitasid apellatsioonkaebuses väite, nagu oleks ainuaktsionäri 19. veebruari 2008. a otsus koostatud tagantjärele kuupäevaga. Kostja palus kohtul jätta nimetatud väide tähelepanuta, kuna tegemist oli tõendamata ja põhjendamata pahatahtliku väitega, mida varasemas menetluses ei olnud esitatud. TsMS § 652 lg 4 kohaselt pidi kohus jätma selle väite tähelepanuta. Sellele vaatamata käsitles ringkonnakohus kaevatavas otsuses seda uut asjaolu ning tegi TsMS § 652 lg-t 4 rikkudes väära järelduse, nagu oleks hagejate kahtlustus ainuaktsionäri otsuse hilisema vormistamise kohta põhjendatud.

Ringkonnakohus kohaldas vääralt ÄS § 306. Kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamise otsuse, mis oli aluseks aktsiaemissiooni läbiviimisele, võttis kolmanda isiku ainuaktsionär, s.o kostja vastu 19. veebruaril 2008 ning seda otsust ei ole vaidlustatud. Kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsusega volitati Tõnu Toomikut kostja nimel seda ainuaktsionäri otsust vastu võtma. Isegi juhul, kui käsitada kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsust kolmanda isiku ainuaktsionäri otsusena, on vääringkonnakohtu järeldus, et kostja juhatus ületas ÄS §-s 306 sätestatud pädevuse piire.

Ringkonnakohus ei ole viidanud ühelegi ÄS § 306 lõikele. Tõenäoliselt pidas ringkonnakohus silmas ÄS § 306 lg-s 2 sätestatud juhatuse pädevust, mille kohaselt peab juhatus juhtimisel kinni pidama nõukogu seaduslikest korraldustest. Tehingud, mis väljuvad igapäevase majandustegevuse raamest, võib juhatus teha ainult nõukogu nõusolekul. Juhatus on kohustatud tegutsema majanduslikult kõige otstarbekamal viisil. Kostja põhikirja p 26 teine lause sätestab: "Nõukogu nõusolek ei ole igapäevase majandustegevuse raamest väljuvate tehingute tegemiseks juhatusele vajalik." Igapäevase majandustegevuse raamest väljuvate tehingute näidisloetelu on ära toodud ÄS § 317 lg-s 1, sh tüdarettevõtja asutamine või lõpetamine või osaluse omandamine või lõpetamine teistes ühingutes. ÄS § 317 lg 2 kohaselt võib põhikirjaga ette näha, et lg-s 1 nimetatud tehingute tegemiseks ei ole

nõukogu nõusolek vajalik. Seega olukorras, kus kostja juhatus oli pädev otsustama tütarettevõtja asutamist või lõpetamist, oli ta vastuvaidlematult pädev otsustama ka tütarühingus aktsiaemissiooni läbiviimist ja selle tingimuste määramist. Seega on ilmne, et kohus kohaldas vääralt ÄS § 306. Ringkonnakohus kohaldas vääralt TsÜS § 38 lg-t 1. Kuna kostja põhikirja p 26 andis kostja juhatusele pädevuse otsustada kolmanda isiku aktsiaemissiooni üle, siis kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsus on kooskõlas kostja põhikirjaga ning samuti seadusega (s.o ÄS § 306 lg-ga 2 ning § 317 lg-ga 2). Hagejad esitasid väite, et vaidlustatud otsuses ei lähtunud juhatuse liikmed kostja kui kolmanda isiku ainuaktsionäri huvidest, millega rikkusid hoolsuskohustust, ning kostja esitas menetluses vastuväite, et kostja juhatuse liikmed hoolsuskohustust ei rikkunud. Nimetatud väite ning vastuväite jätsid analüüsimata nii maakohus kui ka ringkonnakohus, mistõttu asja läbi vaadanud kohtud ei tuvastanud TsÜS § 38 lg 1 teise lause kohaldamise eelduseks olevaid asjaolusid.

10. Hagejad vaidlesid kassatsioonkaebusele vastu ja palusid jätta selle rahuldamata. Hagejad leidsid, et hagejad on hakis tuginenud TsÜS §-le 38 ning seetõttu oli hagi rahuldamine nimetatud alusel põhjendatud ja õiguspärane.

Ebaõige on kostja väide selle kohta, et hagejad esitasid alles apellatsioonimenetluses väite ainuaktsionäri otsuse tagantjärele koostamise kohta. Tegelikult viitasid sellele hagejad juba 2. mail 2008 Harju Maakohtule esitatud vastuses määruskaebusele. Samuti ei piira menetlusnormid poole õigust vaidlustada dokumendi võltsitust (tagantjärele kuupäevaga koostamine on intellektuaalne võltsimine) esimest korda alles apellatsiooniastmes.

Kostja on ekslikult mõistnud ringkonnakohtu otsust ÄS § 306 kohaldamise kohta, viidates sellele, justkui oleks ringkonnakohus silmas pidanud nõukogu nõusoleku puudumist otsuse kehtetuse alusena. Ringkonnakohus ei tunnistanud kostja juhatuse otsust kehtetuks nõukogu nõusoleku puudumise tõttu, vaid seetõttu, et see otsus väljus juhatuse pädevusest tervikuna ÄS § 306 mõttes (sellise otsuse tegemine ei ole üldse juhatuse pädevuses).

Ekslikud on ka kostja järeldused TsÜS § 38 lg 1 kohta. Ringkonnakohus leidis õigesti, et kuna kostja juhatuse otsused ei ole kostja tütarühingu ainuaktsionäri otsused ning kostja juhatuse pädevuses ei ole ainuaktsionäri otsuste tegemine, siis on õiged ka ringkonnakohtu järeldused TsÜS § 38 kohaldamise kohta. Kostja on ekslikult leidnud, et asjas on oluline see, et kostja juhatuse pädevuses oli põhikirja kohaselt kolmanda isiku aktsiaemissiooni läbiviimine. Hagejad leiavad, et sellel, milline oli kostja juhatuse pädevus, ei ole praegusel juhul tähtsust, kuna kostja juhatuse otsus ei ole kostja tütarühingu ainuaktsionäri otsus.

11. Kolmas isik ei ole kassatsioonkaebusele vastanud.

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

12. Kolleegium leiab, et ringkonnakohtu otsus tuleb TsMS § 692 lg 1 p 1 alusel tühistada materiaalsoõiguse normi väära kohaldamise tõttu. Kolleegium jätab TsMS § 691 p 5 alusel jõusse maakohu otsuse, arvestades Riigikohtu põhjendusi.

13. Hagejad vaidlustasid kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsuse, millega kostja juhatus otsustas suurendada kolmanda isiku aktsiakapitali 100 000 000 krooni võrra, määras kindlaks aktsiakapitali

suurendamise tingimused ning otsustas võtta vastu nende tingimustele vastava kolmanda isiku ainuaktsionäri otsuse ja volitas kostja juhatuse liiget Tõnu Toomikut sellele alla kirjutama. Äriseadustik ei reguleeri eraldi aktsiaseltsi juhatuse otsuse vaidlustamist. TsÜS § 38 lg 1 kohaselt võib huvitatud isik nõuda kohtus juriidilise isiku organi seaduse või põhikirjaga vastuolus oleva otsuse kehtetuks tunnistamist. Juriidilise isiku organi otsuse kehtetuks tunnistamist võib nõuda ka juhul, kui juriidilise isiku osanik, aktsionär või liige kasutas otsuse tegemisel hääleõigust selleks, et omandada enda või kolmanda isiku kasuks eeliseid juriidilise isiku või teiste osanike, aktsionäride või liikmete kahjuks, ja otsus võimaldab seda eesmärki saavutada. Hagejad kui kostja aktsionärid on huvitatud isikuteks TsÜS § 38 lg 1 mõttes, kes võivad kostja juhatuse otsust vaidlustada.

Samas on kostja kolmanda isiku ainuaktsionärina võtnud 19. veebruaril 2008 vastu kolmanda isiku ainuaktsionäri otsuse aktsiakapitali suurendamise kohta. Tulenevalt ÄS § 298 lg 1 p-st 2 on aktsiaseltsi üldkoosoleku pädevuses aktsiakapitali suurendamine ja vähendamine. Õige on maakohtu seisukoht, et nimetatud otsus vastab ÄS § 305 lg-le 1 ning seda otsust ei ole vaidlustatud.

Kolleegium märgib, et isegi kui kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsus tuleks tunnistada kehtetuks, ei kaasneks sellega kostja tütarühingu (kolmanda isiku) 19. veebruari 2008. a aktsiakapitali suurendamise otsuse tühisust ning see ei oleks aluseks, et nõuda kohtus sama otsuse kehtetuks tunnistamist. Seega ei ole kostja juhatuse otsuse vaidlustamisega võimalik saavutada hagejate taotletud eesmärki - et kolmanda isiku aktsiakapital ei suureneks. Kolmanda isiku ainuaktsionäri otsust aktsiakapitali suurendamise kohta ei ole aga hagejatel kui kostja aktsionäridel õigust vaidlustada.

14. Ringkonnakohus on leidnud, et kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamise otsustamisega ja aktsiaemissiooni läbiviimiseks kolmandale isikule kohustuslike tingimuste määramisega ületas kostja juhatuse ÄS §-s 306 sätestatud pädevuse piire. Kuna kostja juhatusel ei olnud pädevust otsustada kolmanda isiku aktsiakapitali suurendamist ega selle tingimusi, mis olid praegusel juhul aluseks aktsiaemissiooni läbiviimisele, on vaidlusalune otsus seadusvastane ja tuleb TsÜS § 38 lg 1 alusel tunnistada kehtetuks.

Kolleegium leiab, et ringkonnakohus kohaldas vääralt materiaaõiguse norme. Kolleegium ei nõustu ringkonnakohtu seisukohaga, et tütarühingu aktsiakapitali suurendamise kohta otsuse tegemine ei ole kostja juhatuse pädevuses. ÄS § 306 lg 1 kohaselt on juhatuse aktsiaseltsi juhtorgan, mis esindab ja juhib aktsiaseltsi. ÄS § 306 lg 2 kohaselt peab juhatuse juhtimisel kinni pidama nõukogu seaduslikest korraldustest. Tehinguid, mis väljuvad igapäevase majandustegevuse raamest, võib juhatuse teha ainult nõukogu nõusolekul. Juhatuse on kohustatud tegutsema majanduslikult kõige otstarbekamal viisil.

ÄS § 317 lg 1 p-de 1 ja 1¹ kohaselt annab nõukogu juhatusel korraldusi aktsiaseltsi juhtimise korraldamisel. Nõukogu nõusolek on vajalik aktsiaseltsi nimel tehingute tegemiseks, mis väljuvad igapäevase majandustegevuse raamest, eelkõige tehingute tegemiseks, millega kaasneb osaluse omandamine ja lõppemine teistes ühingutes või tütarettevõtja asutamine või lõpetamine. ÄS § 317 lg 2 kohaselt võib põhikirjaga ette näha, et selle paragrahvi esimeses lõikes nimetatud tehingute tegemiseks ei ole nõukogu nõusolek vajalik või on vajalik ainult põhikirjas nimetatud juhtudel,

samuti teisi tehinguid, mille tegemiseks on nõukogu nõusolek vajalik. Põhikirjaga võib nõukogule anda õiguse otsustada ka muid küsimusi, mille otsustamine ei kuulu vastavalt seadusele või põhikirjale juhatuse või üldkoosoleku pädevusse. Pooled ei vaidle selle üle, et kostja põhikirja p 26 kohaselt ei ole nõukogu nõusolek igapäevase majandustegevuse raamest väljuvate tehingute tegemiseks juhatusele vajalik. Olukorras, kus kostja juhatuse oli pädev otsustama tütarettevõtja asutamist või lõpetamist, oli ta pädev otsustama ka tütarühingus aktsiaemissiooni läbiviimist ja selle tingimuste määramist. Seega on ekslik ringkonnakohtu järeldus, et praegusel juhul puudus kostja juhatusel pädevus otsustada, et suurendatakse kindlaksmääratud tingimustel kolmanda isiku (tütarühingu) aktsiakapitali.

15. Kolleegium nõustub kostja kassatsioonkaebuse väitega, et ringkonnakohus tegi pooltele üllatusliku otsuse, kui tugines oma otsuses kostja juhatuse pädevuse puudumisele, kuigi hagejad tuginesid oma nõudes sellele, et kostja juhatuse rikkus oma hoolsuskohustust. TsMS § 436 lg 4 sätestab, et otsust tehes ei või kohus tugineda asjaolule, mida ei ole menetluses arutatud. Samuti ei või kohus hinnata esiletoodud asjaolu otsuses erinevalt mõlemast poolest, välja arvatud juhul, kui kohus on juhtinud sellisele võimalusele eelnevalt poolte tähelepanu ja andnud neile võimaluse avaldada oma seisukoht. Iseenesest õige on ka kostja väide, et kohtud jätsid analüüsimate hagejate väite, et vaidlustatud otsuses ei lähtunud juhatuse liikmed kostja kui kolmanda isiku ainuaktsionäri huvidest, millega rikkusid hoolsuskohustust, ning kostja vastuväite, et kostja juhatuse liikmed hoolsuskohustust ei rikkunud. Seega puudub ringkonnakohtu seisukoht TsÜS § 38 lg 1 teises lauses sätestatud eelduste olemasolu kohta. Kuna praegusel juhul ei toimunud aga kolmanda isiku aktsiate märkimist, ei saanud toimuda ka TsÜS § 38 lg-s 1 sätestatud eeliste omandamist, mistõttu ei ole asja lahendamise seisukohast tähtsust sellel, et ringkonnakohtul jäi seisukoht TsÜS § 38 lg 1 teise lause võimaliku kohaldamise kohta võtmata.

16. Kolleegium ei jaga maakohtu seisukohta hagi aegumise kohta. Selles osas nõustub kolleegium ringkonnakohtu põhjendustega, et hagi kostja juhatuse 18. veebruari 2008. a otsuse p-de 2-11 kehtetuks tunnistamise osas ei ole TsÜS § 38 lg 5 järgi aegunud.

17. Kuna ringkonnakohus kohaldas vääralt materiaaõiguse normi, tuleb ringkonnakohtu otsus TsMS § 692 lg 1 p 1 alusel tühistada. Kolleegium jätab TsMS § 691 p 5 alusel maakohtu otsuse resolutsiooni muutmata Riigikohtu otsuses toodud põhjendustel.

18. TsMS § 173 lg 3 kohaselt, kui kõrgema astme kohus muudab tehtud lahendit või teeb uue lahendi asja uueks läbivaatamiseks saatmata, muudab ta vajaduse korral vastavalt menetluskulude jaotust. Kuivõrd ringkonnakohtu otsus tuleb tühistada, muudab kolleegium apellatsioonimenetluse kulude jaotust. TsMS § 162 lg 1 järgi kannab hagimenetluse kulud pool, kelle kahjuks otsus tehti. Hagejate apellatsiooni- ja kassatsioonimenetluse kulud jäävad nende endi kanda. Hagejad peavad solidaarselt hüvitama kostja apellatsiooni- ja kassatsioonimenetluse kulud. Kuivõrd maakohtu otsuse resolutsioon jääb jõusse, jääb jõusse ka maakohtus kantud menetluskulude jaotus, millega maakohus jättis menetluskulud hagejate kanda. TsMS § 174 lg 1 esimese lause kohaselt võib menetlusosaline nõuda asja lahendanud esimese astme kohtult menetluskulude rahalist kindlaksmääramist lahendis sisalduva

kulude jaotuse alusel 30 päeva jooksul alates kulude jaotuse kohta tehtud lahendi jõustumisest.

TsMS § 174 lg 3 kohaselt esitatakse hüvitatava summa kindlakstegemise avaldus asja menetlenud esimese astme kohtule.

19. Kuna kassatsioonkaebus rahuldatakse, tuleb kassatsioonikautsjon TsMS § 149 lg 4 esimese lause alusel tagastada. Praeguses asjas on kostja eest kautsjoni tasunud LAWIN Lepik & Luhaäär Advokaadibüroo AS. TsMS § 149 lg 8 sätestab, et kautsjon tagastatakse avalduse lahendanud kohtu määruse alusel menetlusosalisele, kes selle tasus või kelle eest see tasuti, või tema korraldusel muule isikule. Kostja on teatanud Riigikohtule, et kautsjon tuleb tagastada LAWIN Lepik & Luhaäär Advokaadibüroo AS-i arvelduskontole.

Lea Laarmaa, Peeter Jerofejev, Henn Jõks